

ژیوار آموزان

www.zhivaramoozan.ir

zhivaramoozan

همکاری
با دانشگاه‌ها

کارکنان
ژیوار آموزان

دوره‌های
ژیوار آموزان

ارتباط با
ژیوار آموزان

درباره
ژیوار آموزان

سایت
ژیوار آموزان

آموزش صفر تا صد موضوعات
از مبتدی تا پیشرفته

گارانتی ۳۰ روزه بازگشت وجه
بدون قید و شرط برای تمامی دوره‌ها

پشتیبانی پاسخ به تمامی سوالات
شما در سایت و شبکه‌های اجتماعی

ترفندهای ویژه رفرنس نویسی

آموزش رایگان مقاله نویسی

آموزش رایگان پروپوزال نویسی

جبر اگر بین تو و علم کشیده دیوار
روی آن پنجره ای هست به نام ژیوار

روشها و ابزارهای جمع آوری اطلاعات در پژوهش

یکی از بخش‌های اصلی هر طرح پژوهشی جمع‌آوری یکسری اطلاعات است که با استفاده از تحلیل آن‌ها، نهایتاً نتیجه‌ی کار مشخص می‌شود. ابزارها و مقیاس‌ها درواقع وسایلی هستند که پژوهشگر با استفاده از آن‌ها می‌تواند اطلاعات مورد نیاز خود را جمع‌آوری کند. پژوهشگر با توجه به نوع مطالعه و روش اجرای پژوهش از ابزار(های) لازم بهره می‌گیرد. در قسمت روش اجرا و جزئیات فرم پروپوزال باید راجع به روش و ابزار مورد استفاده در پژوهش توضیحات کافی داده شود. ابزارهای جمع‌آوری به دو دسته کلی استاندارد و محقق ساخته تقسیم می‌شوند. ابزارهای استاندارد قابلیت اعتماد بالایی دارند و پژوهشگران بیشتر از آن‌ها استفاده می‌کنند.

ویژگی‌های ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات

متناسب با اهداف طرح است.

جنبه‌های مختلف آن‌ها به خوبی تعریف شده است.

معتبر و قابل استناد است.

روش‌های نمره‌گذاری به طور واضح مشخص شده است.

روایی و پایایی آن‌ها مشخص و تأیید شده است.

انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات

روش‌های مختلفی برای گردآوری اطلاعات وجود دارد که در ادامه در مورد آن‌ها توضیح داده خواهد شد.

○ جمع‌آوری اطلاعات بر اساس منابع موجود

○ مشاهده (چک‌لیست‌ها)

○ مصاحبه

○ پرسشنامه

○ مقیاس‌های اندازه‌گیری نگرش‌ها

- آزمون‌های روانی-تربیتی
- اندازه‌گیری متغیرهای فیزیولوژیک

نمایشگر ویدیو

Media error: Format(s) not supported or source(s) not found

دریافت پرونده- https://zhivaramoozan.ir/wp-content/uploads/2021/11/Untitled-1.gif.mp4?_=1

00:00

00:00

جمع‌آوری اطلاعات بر اساس منابع موجود

در این حالت، اطلاعات از قبل توسط سایر پژوهشگران یا سازمان‌ها جمع‌آوری شده‌اند (مثلاً در پرونده‌های بیماران در خانه‌های بهداشت، بیمارستان‌ها و...) و پژوهشگر، اطلاعات مربوط به متغیرهای مطالعه‌ی خود را از این منابع جمع‌آوری می‌کند.

مزایا و معایب

اطلاعات از قبل موجود است و پژوهشگر می‌تواند اطلاعات مورد نیاز خود را از این منابع جمع‌آوری کند؛ بنابراین روش ارزان و سریعی است. همچنین می‌تواند باعث جمع‌بندی و آسان شدن نتیجه‌گیری در مورد یک مسئله شوند؛ مثلاً مقالات مروری که برای جمع‌آوری اطلاعات خود از مقالاتی استفاده می‌کنند که در گذشته نوشته شده‌اند، مقالات بسیار ارزشمندی محسوب می‌شوند.

این در حالی است که دستیابی به برخی آمارها سخت است و یا به سختی می‌توان اجازه دسترسی به آن‌ها را گرفت. همچنین این روش، گاهی روش مطمئنی نیست؛ چون کار در گذشته انجام شده و تحت کنترل پژوهشگر نبوده است. مثلاً بعضی اوقات متأسفانه پرونده‌ی بیماران در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشت به علت شلوغی یا کم

کاری پرسنل به طور کامل و صحیح تکمیل نمی‌شوند. پس ارجاع به پرونده و مواردی که از قبل نوشته شده روش معتبری نیست.

مشاهده

یکی دیگر از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در علوم رفتاری؛ به خصوص در روان‌شناسی مشاهده می‌باشد. مشاهده شامل توصیف و ثبت آن‌چه اتفاق می‌افتد است. از روش مشاهده می‌توان برای بررسی مواردی مثل مشخصات و حالت‌های افراد، ارتباط کلامی و غیر کلامی، رفتارها، مهارت‌ها و فعالیت‌ها استفاده کرد. برای بعضی پژوهش‌ها چک لیست طراحی می‌شود. چک لیست عبارت است از فهرستی از نکات، سوالات، فعالیت‌ها یا خصوصياتی که باید مورد بررسی قرار بگیرد. علت استفاده از چک لیست این است که پژوهشگر مطمئن شود هیچ یک از جزئیات یک فعالیت فراموش نشده و به شکل استاندارد و با ترتیب درست و منطقی انجام شده است.

شرایط علمی دانستن مشاهده

- مشاهده با هدف خاصی انجام شود.
- به طور منظم و با قاعده طرح ریزی و ثبت شود (مثلاً استفاده از چک لیست).
- مشاهده تحت کنترل و مطابق اهداف باشد.
- مشاهده در ارتباط با مفاهیم و نظریه‌های علمی انجام شود.

عوامل مؤثر در مشاهده

تمایلات شخصی، دقت عمل، مهارت و دانش مشاهده‌گر و عوامل مختلف محیطی و فرهنگی از جمله عوامل مؤثر در این روش هستند. این عوامل می‌توانند باعث دخالت نظر شخصی مشاهده‌گر، سوگیری، نادیده گرفتن موارد مهم و یا اهمیت دادن به مسائل فرعی شود؛ که همگی باعث اختلال در نتیجه‌ی پژوهش می‌شوند.

مزایا و معایب

حضور مشاهده‌گر در محیط باعث دستیابی به حجم وسیعی از اطلاعات واقعی، دقیق و معتبر می‌شود. روش مشاهده برای بررسی افرادی که توانایی بیان وضعیت خود را ندارند، مثل کودکان، بیماران روانی، افراد بی‌سواد و... روش مناسبی است. امکان استفاده از ابزارهای پیشرفته مثل ضبط صوت، دوربین فیلم برداری و... در این روش وجود دارد. این روش می‌تواند به عنوان روش کنترل برای سایر روش‌های جمع‌آوری اطلاعات استفاده شود.

امکان خطای مشاهده‌گر و همچنین تغییر رفتار افراد مورد مطالعه به دلیل حضور مشاهده‌گر وجود دارد. وقت و هزینه‌ی زیادی صرف می‌شود. خطر ورود به حریم شخصی افراد وجود دارد. تهیه‌ی ابزار مشاهده ممکن است سخت باشد.

مصاحبه

با این روش امکان برقراری تماس مستقیم با مصاحبه‌شونده فراهم می‌گردد؛ پس با این کار می‌توان به ارزیابی عمیق‌تر متغیرهای مورد بررسی پرداخت. این روش می‌تواند به صورت رو در رو یا تلفنی صورت بگیرد. مصاحبه به دو نوع منظم و آزاد تقسیم می‌شود. مصاحبه‌ی منظم به این صورت است که یکسری سوال از قبل تهیه شده، از مصاحبه‌شونده پرسیده می‌شود و جواب‌ها نوشته می‌شود. اما در نوع آزاد یکسری سوال بنا بر هدف و موضوع پژوهش پرسیده می‌شود و با توجه به جواب‌های مصاحبه‌شونده، در همان لحظه سوالات جدیدی در جهت هدف اصلی مصاحبه، طراحی و پرسیده می‌شوند. برای نوع آزاد نیاز به مصاحبه‌کننده‌ی ماهر و مسلط مثل روان‌کاو، روان‌شناس و... است.

مزایا و معایب

استفاده از مصاحبه برای افرادی که سواد پایینی دارند یا درک سوالات برای آن‌ها دشوار است روش مناسبی است. حضور مصاحبه‌کننده باعث فهم بهتر سوالات می‌شود و معمولاً همه‌ی سوالات پاسخ داده می‌شوند. اطلاعات عمیق و وسیعی به دست می‌آید.

از طرفی این روش بسیار زمان‌بر و گران است. نیازمند به مصاحبه‌کننده باتجربه و مسلط دارد. همچنین چون اطلاعات به صورت کیفی هستند تجزیه و تحلیل آن‌ها سخت‌تر است.

راهکارهای افزایش کیفیت مصاحبه

- مصاحبه‌کننده علاقه‌مند و متمرکز بر پاسخ شرکت‌کننده باشد.
- از یک فرد برای انجام تمام مصاحبه‌ها استفاده شود تا سوگیری‌ها و نحوه‌ی پرسش سوالات تا حد امکان برای همه یکسان باشد.
- سوالات مشخص و از قبل آماده شده باشند.
- در ارائه‌ی سوالات نظم وجود داشته باشد.
- به پاسخ و عملکرد شرکت‌کننده‌ها نباید واکنش داده شود؛ زیرا می‌تواند در پاسخ افراد تأثیرگذار باشد.
- سوالات باید به شیوه‌ای یکسان در طول مصاحبه و همینطور برای همه‌ی شرکت‌کننده‌ها مطرح شوند. در غیر این صورت نتیجه‌ی درستی به دست نخواهد آمد.

پرسشنامه

پرسشنامه یکی از ابزارهای رایج برای جمع‌آوری اطلاعات در رفتارشناسی و علوم پزشکی است. با استفاده از پرسشنامه‌های مختلف می‌توان متغیرهای متفاوتی را در زمان گذشته، حال و آینده مورد سنجش قرار داد. در مقایسه با مصاحبه آسان‌تر و قابل استفاده برای تعداد نمونه‌های بیشتری است.

پرسشنامه‌ها به دو نوع منظم (بسته) و آزاد (باز) تقسیم می‌شوند. در نوع منظم، سوالات به صورت گزینه‌ای و در نوع آزاد، سوالات به صورت تشریحی هستند. نوع آزاد تقریباً شبیه به مصاحبه می‌باشد؛ در حالی که اینجا پرسشنامه در اختیار نمونه‌ها قرار داده می‌شود و دیگر مصاحبه‌کننده سوالات را نمی‌پرسد.

روش‌های تهیه‌ی پرسشنامه

برای برخی متغیرها پرسشنامه های استاندارد و از قبل تهیه شده ای وجود دارد که از روش های مختلفی قابل دسترسی هستند. مثلاً با سرچ در گوگل یا استفاده از کانال هایی که در فضاهای مجازی وجود دارند. برخی از این پرسشنامه ها رایگان و برخی با پرداخت هزینه قابل دسترسی هستند.

برای برخی متغیرها چنین پرسشنامه هایی موجود نیست. در این صورت می توان از پرسشنامه های محقق ساخته ی مطالعات و مقالات قبلی استفاده کرد. برای دسترسی به این پرسشنامه ها معمولاً باید به نویسنده مسئول آن مقاله ایمیل دهید و از او درخواست کنید پرسشنامه ی مطالعه شان را در اختیار شما قرار دهد. در این صورت باید در روش کار خود در قسمت توضیح پرسشنامه به آن مقاله اشاره کنید. دقت کنید که روایی و پایایی این پرسشنامه ها حتماً باید تأیید شده باشد. البته این روش معایبی دارد؛ این که ممکن است نویسنده مسئول جواب ایمیل شما را ندهد، زمان زیادی طول بکشد تا جواب شما را بدهد یا حتی تمایلی به ارسال پرسشنامه برای شما نداشته باشد. همچنین باید بدانید که اخلاقاً نمیتوانید برای بیشتر از یک نویسنده مسئول همزمان ایمیل درخواست پرسشنامه بفرستید.

گاهی هم برخی پژوهشگران تصمیم به ساختن پرسشنامه ای جدید می گیرند. این روش زمان بر و نیازمند به بررسی روایی و پایایی پرسشنامه، قبل از استفاده در پژوهش اصلی است. این کار اصول و قواعد خود را دارد؛ ضمن این که طراحی سوالات استاندارد کار آسانی نیست و نیازمند یک فرد متخصص است. بنابراین برای پژوهش های اول اقدام به ساخت پرسشنامه اصلاً توصیه نمی شود.

نکته ی مهم: در هر حال، روایی و پایایی و همچنین نحوه ی نمره گذاری پرسشنامه ها باید مشخص و تأیید شده باشد تا قابل استفاده و ارزیابی باشند.

پرسشنامه باید اجزا زیر را داشته باشد:

دستورالعمل: توضیحی در مورد سوالات و چگونگی پاسخ دادن به آن ها را مشخص می کند.

سوالات: یکی از چالش برانگیزترین قسمت های یک پرسشنامه محسوب می شود، چون قواعد کلی و جزئی دارد که باید به درستی رعایت شود. بنابراین برای طراحی یک پرسشنامه باید مراحل پیچیده و اصولی را انجام داد و به جزئیات فراوانی توجه کرد.

مقدمه: در ابتدای پرسشنامه توسط پژوهشگر اضافه می‌شود و در واقع هدف پژوهش و ضرورت همکاری با طرح را توضیح می‌دهد (این بخش می‌تواند به صورت شفاهی برای تمامی شرکت کنندگان توضیح داده شود و آوردن این بخش در پرسشنامه الزامی نیست).

مزایا و معایب استفاده از پرسشنامه

با استفاده از پرسشنامه می‌توان اطلاعات وسیع را با سرعت بالاتر و در زمان کمتری جمع‌آوری کرد؛ بنابراین می‌توان افراد بیشتری را مورد بررسی قرار داد. هزینه‌ی آن نسبتاً پایین است. از شرکت کنندگان برای پاسخ به سوالات زمان زیادی نمی‌گیرد. چون مشخصات فرد پاسخ دهنده مشخص نیست با صداقت بیشتری به سوالات پاسخ داده می‌شود. همچنین امکان پرس کردن پرسشنامه به صورت آنلاین و فایل بارگذاری شده هم برای برخی پژوهش‌ها وجود دارد و این روش در شرایطی که پژوهشگر به شرکت کنندگان به صورت حضوری دسترسی ندارد بسیار مناسب است. استفاده از پرسشنامه برای ریشه یابی ها و موارد خاص کارآمد نمی‌باشد. امکان عدم فهم و برداشت غیر یکسان از سوالات وجود دارد. برای افراد بی‌سواد یا کم‌سواد قابل استفاده نیست. احتمال دارد پاسخ دهنده پرسشنامه را برنگرداند و یا به سوالات آن به طور کامل پاسخ نداده باشد. ممکن است پاسخ فرد با رفتار واقعی او متفاوت باشد.

راهکارهای افزایش کیفیت کار در زمان استفاده از پرسشنامه

استفاده از پرسشنامه‌ای که سوالات کوتاه، قابل درک و بدون ابهام دارد. استفاده از پرسشنامه‌ای که سوالات آن نظم و ترتیب درستی دارند و شرکت کنندگان را برای پاسخ به بقیه سوالات ترغیب می‌کند. بهتر است تعداد سوالات کم باشد؛ زیرا برخی افراد با دیدن یک پرسشنامه‌ی طولانی از شرکت در مطالعه منصرف می‌شوند. استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد با روایی و پایایی تأیید شده سبب افزایش اعتبار پژوهش شما می‌شود.

مقیاس‌های اندازه‌گیری نگرش‌ها

از جمله ابزار جمع آوری داده ها در تحقیقات علوم رفتاری، مقیاس‌های اندازه‌گیری نگرش هستند. بطور کلی مقیاس‌ها برای سنجش نگرش‌ها، قضاوت‌ها، عقاید و سایر خصوصیت‌هایی که به آسانی قابل اندازه‌گیری نیستند به کار می‌روند. برای اندازه‌گیری نگرش‌ها می‌توان از مقیاس‌های زیر استفاده کرد: مقیاس لیکرت، مقیاس افتراق معنایی، مقیاس ترستون، مقیاس گاتمن و مقیاس فاصله اجتماعی بوگاردوس.

آزمون‌های روانی-تربیتی

در تحقیقات علوم رفتاری، از آزمون‌های روانی-تربیتی به عنوان یکی از ابزارهای جمع آوری داده‌ها استفاده می‌شود. آزمون وسیله‌ای برای اندازه‌گیری منظم رفتار آزمودنی‌ها است. آزمون برای ارزیابی تفاوت‌های فردی و یا تفاوت‌هایی که در فرد در مواقع مختلف دیده می‌شود، مورد استفاده قرار می‌گیرد. آزمون‌ها بر اساس خصیصه‌ی اندازه‌گیری شده، به سه گروه بزرگ تقسیم می‌شوند: آزمون‌های هوش و استعداد، آزمون‌های پیشرفت تحصیلی و آزمون‌های رغبت، نگرش و شخصیت.

اندازه‌گیری متغیرهای فیزیولوژیک

برای اندازه‌گیری متغیرهای فیزیولوژیک موجودات زنده دو روش عمده وجود دارد:

In-vivo: شامل روش‌هایی برای سنجش مستقیم متغیرها و فرایندهای فیزیولوژیک موجودات زنده است؛ مثل اندازه‌گیری میزان فشار خون، اشباع اکسیژن شریانی و... که توسط ابزار مختلف مثل دستگاه سنجش فشار خون و... سنجیده می‌شوند.

In-vitro: شامل مطالعاتی که بر روی ترکیبات مختلفی که از افراد تهیه شده در خارج از بدن و در آزمایشگاه انجام می‌شود است؛ مثل کشت مایعات مختلف، اندازه‌گیری هورمون‌ها، قند، کلسترول و... در سرم، شمارش سلول‌های خونی، هموگلوبین و... در خون، آزمایش‌های بافت‌شناسی و نمونه برداری از بافت‌های مختلف و... که این‌ها به وسیله‌ی ابزارها و کیت‌های آزمایشگاهی سنجیده و بررسی می‌شوند.

سخن پایانی

با توجه به این که انتخاب ابزار مناسب در یک پژوهش از اهمیت بالایی برخوردار است، ضروری است که دقت لازم را برای انتخاب آن به عمل آورید. برای این کار می‌توانید در صورت امکان، ابزارهای مطالعات مشابه قبلی را مورد بررسی قرار دهید. پیشنهاد می‌شود قبل از تأیید نهایی ابزار پژوهش، ضمن مشورت با استاد راهنمای خود با مشاور آماری طرح نیز مشورت کنید؛ تا در تجزیه و تحلیل‌ها به مشکل برخوردید. به خاطر داشته باشید استفاده از ابزارهای معتبر، نتایج قابل اعتمادتری را ارائه خواهد کرد، مثلاً استفاده از پرسشنامه‌ها و کیت‌های معتبر حتی اگر هزینه‌ی بیشتری داشته باشند، اعتبار پژوهش را افزایش می‌دهند. در [دوره پروپوزال نویسی ژيوارآموزان](#) در یک جلسه به صورت کامل به مبحث ابزارها پرداخته شده و با شرکت در این دوره می‌توانید علاوه بر یادگیری کامل این مبحث، صفر تا صد نگارش یک پروپوزال عالی را نیز یاد بگیرید.

مقالات مرتبط:

[انتخاب عنوان پروپوزال و ویژگیهای یک عنوان خوب](#)

[نحوه نگارش اهداف، سوالات و فرضیات پژوهش](#)

[آشنایی با انواع مطالعات در روش تحقیق و دسته‌بندیهای مختلف آن](#)

ژیوار آموزان

www.zhivaramoozan.ir

zhivaramoozan

همکاری
با دانشگاه‌ها

کارکنان
ژیوار آموزان

دوره‌های
ژیوار آموزان

ارتباط با
ژیوار آموزان

درباره
ژیوار آموزان

سایت
ژیوار آموزان

آموزش صفر تا صد موضوعات
از مبتدی تا پیشرفته

گارانتی ۳۰ روزه بازگشت وجه
بدون قید و شرط برای تمامی دوره‌ها

پشتیبانی پاسخ به تمامی سوالات
شما در سایت و شبکه‌های اجتماعی

ترفندهای ویژه رفرنس نویسی

آموزش رایگان مقاله نویسی

آموزش رایگان پروپوزال نویسی

جبر اگر بین تو و علم کشیده دیوار
روی آن پنجره ای هست به نام ژیوار

